

Opiskelija- ja nuorisojärjestöjen kuulemistilaisuus 2.5.2022

Teams

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Ohjelma

13:00 1. Avaus: sosiaaliturvakomitean puheenjohtaja Pasi Moisio

13:15 2. Järjestöjen puheenvuorot (10min/järjestö)

- Suomen Lukiolaisten Liitto ry, Iiris Hynönen
- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry, Matti Tujula
- Suomen Opiskelijakuntien Liitto – SAMOK ry, Antti Hallia
- Suomen Ylioppilaskuntien Liitto SYL, Sakari Tuomisto

13:55 3. **Keskustelu 1**

14:25 TAUKO

14:40 4. Järjestöjen puheenvuorot (10min/järjestö)

- Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry, Titta Hiltunen
- Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö VAMLAS, Pauliina Lampinen
- INTO – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry, Reetta Pietikäinen
- Nuorisoasuntoliitto NAL ry, Miisa Tervala

15:20 6. **Keskustelu 2**

15:50 9. Yhteenveto

Lukiolaisten näkemyksiä sosiaaliturvakysymyksiin

sosiaalipoliittinen asiantuntija Iiris Hynönen
2.5.2022

1. Sosiaaliturvan kokonaisuuden uudistaminen nuorten ja opiskelijoiden näkökulmasta

- Sotu-uudistuksessa nuori-näkökulmaa
 - Järjestelmän yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen, vähimmäisetuuksien yhdistely
- Sosiaaliturvan varmistettava joustava liikkuvuus opiskelun, palkkatyön, perheellistymisen, sairauden, työttömyyden ja yrittäjyyden kaltaisten toimien välillä
- Palveluiden välillä liikkumiseen joustoa ja selkeyttä, ei pompottelua luukulta toiselle

2. Työkyvyttömyysetuuksien kehittäminen

- Työ- tai opiskelu-uupumuksen toteamisen tulee olla riittävä peruste Kelan sairauspäivärahan maksamiseksi
- Opiskelu ja työskentely mahdollistettava myös sairastumisen myötä osittain sairauspäivärahan avulla → Nykyinen järjestelmä opiskelijalle joustamaton

3. Toimeentulotuen pitkäaikaisen käytön vähentäminen

- Opintorahan tasoa korotettava
- Huoltajien tulojen vaikutus alle 18-vuotiaiden ja huoltajiensa luona asuvien opintorahaan poistettava
 - Jos ei tehdä, niin huoltajien tulorajoja korotettava tuntuvasti
- Työttömyysturvasta poistettava alle 25-vuotiaita ilman ammatillista koulutusta olevia nuoria (erityisesti lukiosta valmistuvia) koskevat sanktiot ja rajoitukset (mm. vaatimus hakeutua kahteen koulutukseen, 5 kuukauden odotusaika ennen työmarkkinatuen saamista)

4. Opiskelijan päätoimisen toimeentulon turvaava opintotukijärjestelmä

- Opiskelijat mukaan mahdolliseen yleiseen sosiaaliturvaan
→ Jos vastikkeellisuutta, vaatimusten oltava kohtuullisia
- Lainapainotteisuutta purettava
- Lukiolaista ei tule edellyttää nostamaan opintolainaa ennen oikeutta toimeentulotukeen, koska hän ei valmistu ammattiin
- Lukiolaisen kesäopintotukea joustavoitettava

5. Nuorten ja opiskelijoiden asumisen tuen kehittäminen

- Asumisen tukemista jatkettava edelleen
- Yleisen asumistuen ruokakuntakohtaisuus on poistettava opiskelijoilta
- Opiskelija-asuntorakentamista ja muuta kohtuuhintaista asumista tuettava

Kiitos!

SAKKI & sosiaaliturvauudistus

2.5.2022
Matti Tujula

SAKKI

Tilannekuvaraportit ja komitean kannanotot 1/2

1. Palvelut ja etuudet

- Mielenterveyspalvelut kuntoon. Amisbarometrissa näkyy selvästi tuen tarpeen lisääntyminen sekä koronan laskema opiskeluinto
- Tasapuoliset etuudet iästä riippumatta
- Statusvaihdokset, yhteensovitus, tuloloukut, informaatiovaikeudet jne.

2. Työkyvyttömyysetuuksien kehittäminen

- Kuntoutuksen saatavuus, opiskelukyvyn tukeminen kunnolla jo nuorempana

3. Toimeentulotuen pitkäaikaisen käytön vähentäminen

- Ensisijaisten etuuksien tason parantaminen. Etenemisen seurannassa ei tule ajaa opiskelijoita pois opintotuelta liian herkästi

Tilannekuvaraportit ja komitean kannanotot 2/2

4. Millainen opintotukijärjestelmä?

- Opiskelumahdollisuus ilman velkaantumista: opintorahan korotus ja lainaosuuden pienentäminen

5. Nuorten ja opiskelijoiden asuminen:

- Asuntolat ja opiskelija-asunnot
- Asumisen tukeminen
- Asumistuki yksilökohtaiseksi

Muita keskeisiä huomioita SAKKIn näkökulmasta

- Opintolainan jyrkkä nousu:
 - Keskimääräinen laina pitkään 3300€ - 3800€ välillä, nyt noussut joka vuosi ja tällä hetkellä 9 430€
 - Miten vaikuttaa valmistumisen jälkeiseen elämään, kumuloituvan opintolainan vaikutukset?
- Samoissa opinnoissa voidaan olla hyvin eri toimeentulopohjalta
 - Opintotukea tulisi kehittää sekä nuorten että aikuisten kannalta ja tarpeisiin: tasokorotus
- Ammatillisen koulutuksen keskittyminen luo lisäpainetta koulumatkatuelle

Monimutkaisuus & sosiaaliturvan ja työn yhdistäminen: case oppisopimuskoulutus

- Ongelma:
 - Oppisopimus estää opintotuen saamisen (Opintotukilaki, 6 § Opintotuen saamisen rajoitukset, 1 momentti, 3 kohta oppisopimuskoulutuksesta)
- Tilanne ymmärrettävä aiemmin, kun oppisopimus monivuotinen
- Nykytila ristiriidassa reformin tavoitteiden ja nykytodellisuuden kanssa:
 - Reformin myötä **oppisopimuksia tehdään lyhyksikin jaksoiksi**
- Sama työ hyväksiluettuna tai muissa koulutusmuodoissa: **ei este opintotuella (tulorajoja jopa reilusti korotettiin)**

Monimutkaisuus & sosiaaliturvan ja työn yhdistäminen: oppisopimuskoulutus

- Käytännön seuraukset:
 - Opintotukea ei tajuta lyhyissä oppisopimusjaksoissa katkaista: Kelan v. 2020 11kk otos: 2486 opintotukea ja 1123 koulumatkatukea virheellisesti maksussa, 70% ehdittiin maksaa
- Paperitöitä Kelalle ja opiskelijalle, opintotuen katkeamista, uudelleen hakua, takaisinperintää, tuen ja toimeentulon viivästymistä, disinsentiivi oppisopimukselle
- **Ratkaisu: rajoittimena toimisi opintotuen tulorajat**, kuten muussakin opiskelijoiden työnteossa ja työharjoittelussa

Suomen Opiskelijakuntien Liitto **SAMOK ry**

A close-up portrait of a man with a beard and mustache, wearing a blue and white striped shirt and a dark jacket. The image is overlaid with a semi-transparent green filter. The background is blurred, showing what appears to be an indoor setting with other people.

Yhteiskuntapoliitiikan asiantuntija Antti Hallia

- antti.hallia@samok.fi
- 050 389 1011

Käsitteet työstä, perheestä, toimeentulosta sekä asumisesta ovat murroksessa. Sosiaaliturvajärjestelmä ei enää kykene vastaamaan muuttuneen ja muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin.

Toimivan sosiaaliturvajärjestelmän edellytyksenä on kattavuus, riittävä taso sekä se, että järjestelmä koetaan oikeudenmukaisena.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen tärkeimmät kriteerit SAMOKin mukaan ovat, että uusi tuki kattaa kaikki elämänvaiheet, mahdollistaa opiskelun perusturvalla ja takaa riittävän toimeentulon.

Uusi malli on rakennettava silmällä pitäen ennen kaikkea tulevaisuutta, muuttuvan työelämän ja yhteiskunnan tarpeita ja haasteita, unohtamatta tuensaajan asemaa.

1. Miten sosiaaliturvan kokonaisuutta (palvelut ja etuudet) tulisi uudistaa nuorten ja opiskelijoiden näkökulmasta?

Selkeässä ja ymmärrettävässä järjestelmässä palvelujen ja etuuksien tulisi toimia joustavasti yhteen. Muuttuva perhe- ja kotitalousrakenne, sekä murroksessa olevan työelämän, työn uusien käsitteiden ja merkitysten muuttuminen on keskeisesti huomioitava järjestelmässä. Järjestelmä mahdollistaa myös täydentävän sosiaaliturvan mekanismit, jotka tukevat yksilön tarpeita ja lähtökohtia.

Sosiaaliturvan tulisi olla rakenteeltaan ennaltaehkäisevää ja kannustavaa. Järjestelmän tulee antaa mahdollisuuksia päätoimiseen opiskeluun, työhön ja yrittäjyyteen sekä niiden erilaisiin yhdistelmiin. Järjestelmän tulee kannustaa näin yksilöitä osallisuuteen sekä antaa mahdollisuuden vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa ja uraansa.

Hyvä toimiva sosiaaliturva huomioi elinikäisen oppimisen ja opiskelun luonnollisena osana yksilön elinkaarta. Uudistuksessa tulee huomioidaan erityisesti nuoret ikäluokat, sillä muutoin elinkaariajattelu etuuksien näkökulmasta ei toimi. Hyvä sukupolvipolitiikka takaa tuen riittävän tason kaikille kaikissa eri elämäntilanteissa – myös tulevaisuudessa.

2. Miten työkyvyttömyysetuuksia tulisi edelleen kehittää, jotta ne tukisivat tarkoituksenmukaisella tavalla nuoria ja opiskelijoita joilla on työ- ja opiskelukyvyn haasteita?

Opiskelijoiden ja nuorten keskeisin terveysongelma liittyy mielenterveyshäiriöihin. Opiskelijoiden kokemat psyykkiset ongelmat ovat kasvussa: jopa noin kolmannes korkeakouluopiskelijoista kertoo kärsineensä psyykkisestä oireilusta. Mielenterveysongelmat ovat myös nuorten ja nuorten aikuisten työkyvyttömyyden yleisin aiheuttaja.

Kuntoutuksen piiriin pääsemistä varsinkin nuorten osalta on helpotettava. Myös sairauspäivärahan ehtoja tulisi pohtia tarkemmin nuorten ja opiskelijoiden näkökulmasta. Esimerkiksi opiskelijoille etuuksien yhteensovittaminen on varsin hankalaa. Opiskelu osaopiskelukykyisenä tulee mahdollistaa nykyistä paremmin.

3. Miten nuorten ja opiskelijoiden tarvetta turvautua toimeentulotukeen pitkäaikaisesti tulisi vähentää?

Nuorten joukossa korostuu vailla ensisijaisia etuuksia ja työtuloja olevien osuus (40 % toimeentulotuen saajista). Työttömyys- ja opintoetuuksien ulkopuolelle jääminen on yhteydessä etenkin pidempään perustoimeentulotuen saamiseen. Tästä voidaan päätellä, että nuoria työhön ja koulutukseen kannustamaan pyrkivä sanktiointi ajaa osan nuorista perustoimeentulotuelle. Lisäksi tiedetään, että noin viidesosa nuorista saa perustoimeentulotuen lisäksi työttömyysturvaa. Myös opiskelijoita on nuorista toimeentulotuen saajista noin viidennes (ainakin yhtenä kuukautena vuodessa).

Ensisijaisten etuuksien tason parantaminen sekä työttömyysturvan alle 25-vuotiaita koskevien erityissäädösten poistaminen vähentäisi nuorten toimeentulotukitarpeen määrää. Myös opintotukikuukausien lisääminen (aikaisempien leikkausten peruminen) parantaisi tilannetta.

4. Millainen opintotukijärjestelmä turvaisi päätoimisen opiskelijan toimeentulon?

Opintotuki on opiskelijoiden pääasiallinen tukimuoto. Opintotuen tavoitteena on opintojen aikaisen toimeentulon turvaaminen taloudellisen tuen tarpeessa oleville päätoimisille opiskelijoille. Taloudellisen tuen tarvetta määrittää ns. vuositulomalli, jossa opiskelijan omia veronalaisia tuloja tarkastellaan vuositasolla.

Korkeakouluopiskelijoiden opintotuen käyttöaste on kuitenkin vain noin 60 %, joten sen toimivuudessa opintojen aikaisen toimeentulon turvaajana on ilmeiset puutteensa.

Opintotuen keskeisin ongelma on tuen alhainen taso. Erityisesti vuonna 2017 toteutettu 25 % leikkaus opintorahan määrään on aiheuttanut sen, että tuen taso ei riitä kohtuullisiin elinkustannuksiin. Tutkimusten mukaan korkeakouluopiskelijoiden käytettävissä olevat tulot ovat leikkautuneet noin 250 eurolla tukileikkauksen jälkeen.

Opintorahan tulorajoja esitetään nostettavaksi 50 % vuoden 2021 tasoon nähden. Pelkkä tulorajojen nostaminen parantaa ainoastaan suhteellisen pienen opiskelijajoukon asemaa eikä kohdennu niihin opiskelijoihin, joilla menee heikoimmin. Opiskelijoilla pitäisi kuitenkin olla mahdollisuus tulla toimeen opintotuella. Suuri joukko opiskelijoita haluaa ansiotyön sijaan keskittyä opintoihin ja toisaalta on niitä, joilla ei ole edes mahdollisuutta työskennellä opintojensa ohella. Tulorajojen nostaminen ei myöskään hyödytä sellaisia opiskelijoita, joilla on täysi työ selviytyä opinnoistaan aikataulussa jo nykyisenkin tulorajan sallimalla työmäärällä.

Opintotuki yrittää kannustaa sekä nopeaan valmistumiseen että työntekoon opintojen ohella. Nämä sulkevat usein toisensa pois aiheuttaen käänteisen kannustinloukun. Opintotuen tulisi mahdollistaa päätoiminen opiskelu sitä haluaville. Opintorahan tulisikin olla samalla tasolla muiden perusturvaetuuksien kanssa.

5. Miten nuorten ja opiskelijoiden asumisen tukemista tulisi kehittää?

Asumistukijärjestelmän kokonaisuudistuksen tulisi olla keskeinen osa sosiaaliturvauudistusta. Nykymalli, jossa asumisen tukea ja muuta järjestelmää ei ole sovitettu yhteen, on monimutkainen, joustamaton sekä asuntomarkkinoita vääristävä. Myöskään tuen ruokakuntakohtaisuus ei millään tavalla vastaa murroksessa olevia käsityksiä asumisesta eikä nuorten ja opiskelijoiden oikeudenmukaista käsitystä samassa asunnossa asuvien kulujen jakamisesta.

Toimeentulotuen rooli käytännössä osana asumistukijärjestelmää on erityisen ongelmallinen. Sen asuntomarkkinoita vääristävän ja työn vastaanottamista heikentävien negatiivisten kannusteiden lisäksi se on opiskelijoita kohtaan epäoikeudenmukainen. Opiskelijoilla ei useinkaan ole mahdollisuutta saada toimeentulotukea opintoetuksien takia. Tämä aiheuttaa käytännössä muita väestönosia pienemmän reaalisen asumisen tuen.

Tiivistetysti

- Opiskelijat tarvitsevat tukijärjestelmän, jolla on mahdollista opiskella päätoimisesti
- Opiskelijoiden ja nuorten kohdalla mielenterveys- ja toimeentulo-ongelmat ovat pääsääntöisesti yhteydessä toisiinsa

A group of four people in business attire are smiling and talking in a modern office setting with large windows. The scene is bathed in a warm, orange-gold light, suggesting a sunset or sunrise. The people are engaged in a conversation, with one man on the left looking towards a woman in the center, who is also looking towards a man on the right. A woman with her back to the camera is in the foreground. The background shows a cityscape through the glass windows.

Kiitos!

samok.fi | @samok_fin

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK
Finlands studerandekårens förbund
University of Applied Sciences Students in Finland

Sosiaaliturvauudistus ja opiskelijoiden etuudet

Sosiaaliturvakomitean jaostojen yhteinen kuuleminen 2.5.2022

Sakari Tuomisto

Sosiaalipolitiikan asiantuntija, Suomen ylioppilaskuntien liitto ry

SYL

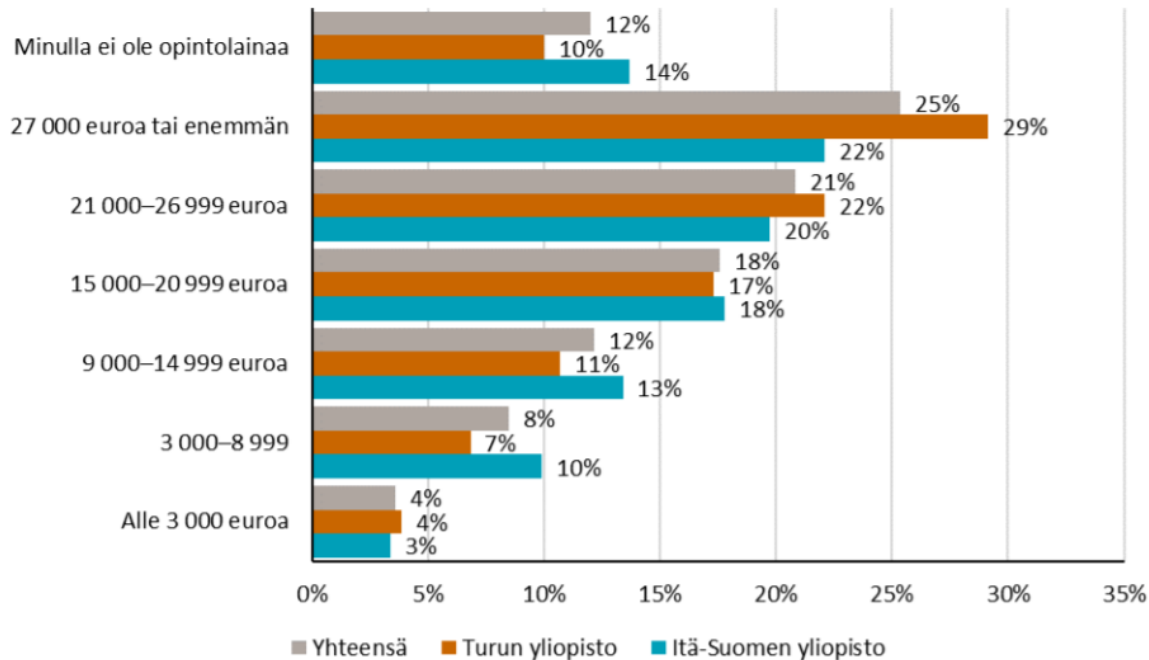

SYL

1. Havaintoja nykytilasta

Havainto 1: Opintolainakanta kasvaa nopeasti

- Opintolainakanta on yli kaksinkertaistunut vuosien 2017-2022 välillä
- Takuusäätiön lainaneuvonnassa opintovelallisten määrä on noussut 10 %:sta lähes puoleen.
- Korkoriski koskee myös opintolainoija

Kuvio 6. Opintolainan määrä tutkinnon suorittamisen jälkeen, yliopisto-opiskelijat (N=3253)

Havainto 2: Opiskelijoiden toimeentulolla ja hyvinvoinnilla on suora yhteys

1. KOTT 2016:

- a. *“Toimeentulo-ongelmat näyttävät tulosten mukaan välittyvän psyykkiseksi oireiluksi entistä voimakkaammin.”* ([Lähde](#) s. 120)

2. Opiskeliabarometri 2019:

- a. Niukka tai epävarma toimeentulo on tilastollisesti erittäin merkittävästi yhteydessä matalaan mielen hyvinvoinnin tasoon. ([Lähde](#) dia 28)

3. Perustulokokeilu

- a. “Perustulon saajat olivat tyytyväisempiä elämäänsä ja kokivat vähemmän psyykkistä kuormittuneisuutta” ([Lähde](#))

4. YTHS:n ilmaisema arvio:

- a. Toimeentulon tiukentuminen näkyy palvelutarpeen kasvuna

SYL

2. Vastauksia kuulemisen kysymyksiin

Millainen opintotukijärjestelmä turvaisi päätoimisen opiskelijan toimeentulon?

Lyhyellä tähtämellä:

- Lainapainotteisuuden vähentäminen, jotta opiskelijoiden velkaantuminen saadaan taitettua.
- Toimeentulon vakauden vahvistaminen, jotta toimeentulon epävarmuus ei johda mielen ja jaksamisen heikkenemiseen.
- Tuen keston pidentäminen, jotta se riittää koko opintojen ajaksi.
- Opintotukijärjestelmän yksinkertaistaminen ja sen lainsäädännöllisiä ongelmien korjaaminen.

Keskipitkällä tähtämellä:

- Opintotuki tulee nähdä sosiaaliturvana ja siirtää sen vuoksi STM:n vastuulle.
- Siirtyminen askeleittain kohti yleistä sosiaalietuutta, joka ei jaottele ihmisiä aseman tai elämäntilanteen mukaan, on riittävä välttämättömiin kustannuksiin, yksilökohtainen, vastikkeeton ja yksinkertainen.

Miten nuorten ja opiskelijoiden asumisen tukemista tulisi kehittää?

1. Yhdessä asumisen tekeminen houkuttelevammaksi.
2. Ruokakuntakohtaisuuden nuorille ja opiskelijoille aiheuttamien ongelmien ratkaiseminen.

→ **SYL toivoo, että opiskelijat pysyvät yleisessä asumistuessa.** Asumistuen rakenteita on kuitenkin tarpeen muuttaa. Vaihtoehtoina on 1) koko asumistuen muuttaminen tai 2) opiskelijoille ja nuorille kohdennettu spesifi ratkaisu.

Opiskelijoiden asumisen tukia ei ole syytä pyrkiä sopeuttamaan. Viime vuosien kustannusten kasvulle on ollut perusteita:

- Asumislisä oli vuosikausia ennen ylat-siirtoa jäänyt jälkeen asumisen kustannusten kehityksestä
- Samaan aikaan leikattiin opintotukea, mitä ylat-siirto paikkasi
- Tuesta käytetty laskentatapa on muuttunut yksilökohtaisesta ruokakuntakohtaiseksi
- Asumistuki laajeni myös opintotukea saavien ulkopuolelle

Miten opiskelijoiden tarvetta turvautua toimeentulotukeen pitkäaikaisesti voitaisiin vähentää?

→ **Lisätään opintotuen tukikuukausia**, jotta harvempi opiskelija tippuu toimeentulotuella opintotuen loppuessa.

	Opintotuki	Toimeentulotuki
Kannusteet edistää opintoja	5 op suoritusvaatimus 20 op vähimmäissuoritusraja Tuki on osittain lainaa	-
Rahamääräisen etuuden kustannus	253 €/kk	515 e/kk (yksinasuva)
Kannusteet keskeyttää opinnot	-	Perusosan alentaminen, jos ei luovu opinto-oikeudesta
Kannusteet työskennellä	Vapaata tulorajaan saakka	Tuki vähenee suojaosan jälkeen samassa suhteessa tulojen kasvun kanssa
Hallinnollinen työ	Suurelta osin automaattista	Tulojen ja menojen selvitystyö työlästä
Kannusteet säästämiseen	Säästäminen mahdollista	Säästöt ja ASP-tili kulutettava ennen kuin toimeentulotukea voi saada

SYL

Kiitos!

Nuorisoalan kattojärjestö Allianssi

Sosiaaliturvakomitean jaostojen yhteinen
kuulemistilaisuus 2.5.2022

Vaikuttamisen asiantuntija Titta Hiltunen

Etuuksien ja järjestelmän uudistaminen

- Sosiaaliturvan uudistuksessa tulee ottaa tavoitteeksi nuorten köyhyden vähentäminen ja kannustinloukkujen purkaminen. Kaikenlaisen työn ja opiskelumahdollisuuksien vastaanottamisen tulee olla sosiaaliturvaa saavan nuoren näkökulmasta kannattavaa.
- Nuoria tulee kohdella sosiaaliturvajärjestelmässä ja sitä uudistettaessa yhdenvertaisesti muihin väestöryhmiin nähden ja ikään perustuvat nuoria syrjivät elementit poistetaan.
- Sosiaaliturvajärjestelmä huomioi nuorten muuttuvat elämäntilanteet ja on nykyistä yksinkertaisempi, ymmärrettävämpi ja joustavampi. Järjestelmä tukee nykyistä paremmin nopeita siirtymiä elämäntilanteesta toiseen.
- Vähimmäisetuuksia tulisi yhdistää, samoin myös ruokakunta- ja tulokäsitteitä.

Toimeentulotuen tarpeen vähentäminen

Ensisijaisten etuuksien tasoa tulee parantaa.

Samoin myös nuorten ja opiskelijoiden oikeutta ensisijaisiin etuuksiin, esimerkiksi:

- Poistamalla työttömyysturvasta alle 25-vuotiaita syrjivät sanktioelementit (kuten vaatimuksen hakeutua koulutukseen karenssin uhalla ja pitkän odotusajan vailla ammattia olevilta)
- Lisäämällä opintotukikuukausia ja poistamalla sen kaksiporaisuuden

Työkyvyttömyysetuuksien kehittäminen

Mielenterveyshäiriöt ovat nuorten yleisin terveysongelma. Tunnistetaanko mielenterveyden aiheuttamaa työkyvyttömyyttä järjestelmässä riittävän hyvin? Kuntoutusta tulee olla paremmin kytkettynä etuuksiin.

Sairauspäivärahan ehdottomat rajat päivistä tulisi joustavoittaa. Sairauspäiväraha tulisi kenties olla kaikille mahdollinen osittaisena.

Opiskelijoille systeemi on kohtalaisen joustamaton. Opiskelu osaopiskelukykyisenä tulee tulevaisuudessa mahdollistaa paremmin.

Palveluiden ja etuuksien kehittäminen

Mielenterveyspalvelut täytyy saada kuntoon, sekä matalan kynnyksen (ml. terapiatakuu) että vaativampaa hoitoa tarvitsevien.

Laadukkaat terveyspalvelut myös niille nuorille, jotka ovat työn ja koulutuksen ulkopuolella.

Kuntoutusta tulee olla paremmin saatavilla.

Nuorisotakuu tulisi korjata vastaamaan paremmin alkuperäistä ideaansa.

Palveluiden ja etuuksien kehittäminen

Mielenterveyshäiriöt ovat nuorten yleisin terveysongelma. Mielenterveyspalvelut täytyy saada kuntoon, sekä matalan kynnyksen (ml. terapiatakuu) että vaativampaa hoitoa tarvitsevien.

Laadukkaat terveyspalvelut myös niille nuorille, jotka ovat työn ja koulutuksen ulkopuolella.

Kuntoutusta tulee olla paremmin saatavilla.

Nuorisotakuu tulisi korjata vastaamaan paremmin alkuperäistä ideaansa.

Työkyvyttömyysetuuksien kehittäminen

Tunnistetaanko mielenterveyden aiheuttamaa työkyvyttömyyttä järjestelmässä riittävän hyvin? Kuntoutusta tulee olla paremmin kytkettynä etuuksiin.

Sairauspäivärahan ehdottomat rajat päivistä tulisi joustavoittaa. Sairauspäiväraha tulisi kenties olla kaikille mahdollinen osittaisena.

Opiskelijoille systeemi on kohtalaisen joustamaton. Opiskelu osaopiskelukykyisenä tulee tulevaisuudessa mahdollistaa paremmin.

Opintotuen kehittäminen

Opiskelijaköyhyyttä tulee vähentää ja tutkintomuotoista opiskelua tukevaa etuutta tulee kehittää. Nuorelle tulee olla aina kannattavaa tarttua mahdollisuuksiin opiskella.

Opintorahaa korotetaan, opintotuen lainapainoitteisuutta puretaan ja tuen kaksiportaisuus poistetaan.

Opintoraha yhdistetään muihin vähimmäisetuuksiin.

Asumisen tukemisen kehittäminen

Asumista täytyy tukea riittävästi jatkossakin (oli tukimuoto mikä tahansa).

Asumistuen poistaminen tai määrän pienentäminen nuorilta ja/tai opiskelijoilta käytännössä lisäisi köyhyyttä ja kaventaisi asumismahdollisuuksia.

Asumistukea tulee yksilökohtaistaa.

Komitean kannanotot ongelmalähtöisiin tilanneraportteihin

Yrittäjyys ja sosiaaliturva-kappale

- Sosiaaliturvajärjestelmän tulee tarjota tukea myös yrittäjänä toimivalle nuorille

Mitä kannanotoista puuttui?

Toimeentulotukea tulottomina saavissa nuoret ovat ylikorostettuina. Kannanotossa ei kuitenkaan huomioitu tätä tai pohdittu syitä tälle.

Nuorille toimeentulotuen tai työttömyysturvan saajille opiskelemaan siirtyminen voi tyssätä kannustinloukkuun. Tätä kannanotossa ei varsinaisesti huomioitu.

Vaikka on hyvä, että opiskelijat voivat käydä töissä opintojen ohella ja tämä sanotaan myös kannanotossa, tulee ottaa huomioon, ettei toimeentulon paikkaaminen työnteolla ole kaikille mahdollista. Opiskelijoilla on paljon jaksamisen haasteita ja tätä ei ollenkaan huomioitu kannanotossa, vain mahdollinen valmistumisaikojen pidentyminen.

Kannustava sosiaaliturva vammaisesta nuoren näkökulmasta

paoliina.lampinen@vamlas.fi

VAMLAS130
VAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN TUKISÄÄTIÖ

Vamlas tänään

- Tavoitteenamme osallisuus ja yhdenvertaisuus
 - Osallisuutta tukevat palvelut
 - Kaikille sopiva koulu ja työelämä
 - Omannäköinen asuminen ja arki
- Työmme:
 - Asumispalvelut Helsingin Lauttasaassa (HOAS)
 - Koulutuspalvelut työllistymisen tukemiseen
 - Nuoret ja työelämä toiminta
 - Lasten ja perheiden tukeminen (hankkeet ja apurahat)
 - Tutkimus ja vaikuttaminen
- www.vamlas.fi

pauliina.lampinen@vamlas.fi

Vammaisten nuorten lukumäärästä

- Kelan tk-eläke16-29v.
 - 2021: **16 322** henkilöä (Eläketurvakeskus tilastotietokanta)
- Nuoren kuntoutusrahan saajat (16-20v.)
 - 2018: **9 990** henkilöä
 - Näistä 87.5 % mielenterveyden syistä, 4 % hermoston sairaudet, 3 % synnynnäiset epämuodostumat (Kela tilastokatsaukset 2009-2019)
- Vammaistuen saajat (16-29v.)
 - 2021: korotettu tuki **2516** henkilöä, ylin tuki **434** henkilöä

Yleistä vammaisten nuorten tilanteesta

- Muuttuvat tilanteet haastavat sekä etuudet että palvelut
 - Sairauden ja vamman tilanne muuttuu kasvamisen ja itsenäistymisen myötä
 - Etuuksien erilaiset ikäraajat (vammaistuki, nuoren kuntoutusraha)
 - Paikkakunnan vaihto – palveluiden muuttuminen
 - Vammainen nuori tarvitsee yleensä aina toisen henkilön tukea selvittäessään oikeuksiaan ja palveluitaan.
- Etuudet ja palvelut riippuvaisia vammautumisen laadusta
 - Syntymästä saakka, sairauden seurauksena, tapaturma- tai liikenneonnettomuuden seurauksena
- Opiskelu usein ammatillisena kuntoutuksena (ei opintotukena)
- Asumisen tuki: asumispalveluna, yleinen asumistuki, eläkkeensaajan asumistuki

Työkyvyttömyysetuuksien kehittäminen

- Vammaiseturuuksien ja työkyvyttömyyseläkkeiden selkeyttäminen 16-29 –vuotiailla vammaisilla nuorilla
 - **Kelan tk-eläke §12** 679.50 €/kk, tuloaja 855,48 €/kk
 - **Takuueläke** 855,48 €/kk sekä tuloaja 855,48€/kk
 - **Vammaistuki** vaihtoehtona korotettu tuki 222 €/kk ja ylin 431 €/kk
 - **Nuoren kuntoutusraha** 34,23 €/arkipv. (n. 684€/kk)
 - **Kelan tk-eläke §12.4 mukaan** 679,50 €/kk, jos myönnetty, voi ansaita työtuloa ilman tuloajaa ja voi saada lisäksi myös nuoren kuntoutusrahaa
- Erillinen järjestelmä, joka tukee heikosti siirtymiä opinnoista työelämään tai erilaisia opintojen muotoja (oppisopimus, toinen tutkinto)
- Etuuksien lisäksi palvelut välttämättömiä sekä asumisen, opiskelun että työllistymisen onnistumiseksi

Opiskeluun ja työllistymiseen kannustava etuus vammaisille nuorille

- Uusi etuus niille, jotka olisivat vamman tai sairauden perusteella oikeutettuja Kel 12§ (ml. 4. momentti) mukaiseen eläkkeeseen
 - Korvaisi nykyisen nuoren kuntoutusrahan
 - Lisäksi oikeus vammaistukeen vamman laadun perusteella
 - mahdollistaisi opiskelun, opiskelupaikan vaihdot, sairastumis- ja kuntoutusjaksot, työharjoittelujaksot aina 29-vuotiaaksi
- Tuki työnantajalle oppisopimuksen ajaksi (ja ehkä myös palkkatukena)
- Mahdollisuus ansaita työtuloa ilman tulorajaa (kuten nykyinen kuntoutusraha)
 - Työtulot vaikuttaisivat mm. asumistukeen
- Verollinen etuus

Muuta

- Opiskelijoiden sairastumisen, erityisesti mt-haasteiden huomioiminen paremmin
 - Nyt esim. s-päivärahapäätökseen voi kulua jopa kuukausi
 - Opintopisteiden korostunut merkitys; ei huomioi, jos on osallistunut, mutta ei saanut suoritettua kokonaan

into

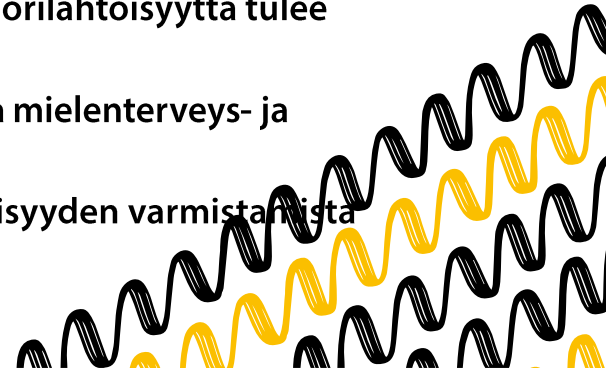
**ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA
TYÖPAJATOIMINTA RY**

Sosiaaliturvakomitean kuulemistilaisuus:
Opiskelija- ja nuorisojärjestöjen ratkaisuehdotukset
sosiaaliturvan nykyjärjestelmän uudistamiseksi

Reetta Pietikäinen 2.5.2022

1. Miten sosiaaliturvan kokonaisuutta (palvelut ja etuudet) tulisi uudistaa nuorten ja opiskelijoiden näkökulmasta? 1/2

- Toimeentulotuen myöntäminen on kytkettävä paremmin palveluihin ja yksilölliseen tukeen. Kela-siirto on jättänyt tukea tarvitsevia nuoria ilman palveluita.
- Samoin, kun nuorelta evätään oikeus työttömyysetuuteen, nuori tulisi kontaktoida ja selvittää hänen elämäntilannettaan sekä ohjata tarvittaviin palveluihin.
- Kohtaavaa palvelua, palvelutarpeiden kokonaisvaltaista arviointia ja oikea-aikaista palveluohjausta on vahvistettava. Tukea ja osallisuutta vahvistavia palveluita on saatava nykyistä nopeammin.
- Työntekijävajeet (erit. sosiaalityö, TE-toimistot) on paikattava. Työntekijöiden tulee olla vahvemmassa kontaktissa nuoreen ja tuntea nuoren tilanne paremmin, jotta hänet voidaan ohjata oikeiden etuuksien ja palveluiden piiriin.
- Nuorten näkökulmasta järjestelmä on kokonaisuudessaan liian monimutkainen ja vaikeaselkoinen. Nuorilla ei ole riittävästi tietoa etuuksista ja palveluista eikä omia oikeuksia tunnetta. Yksilöllistä palvelua tulee lisätä, ohjeita ja käytettyä kieltä selkokielistää. Palveluiden nuorilähtöisyyttä tulee vahvistaa.
- Tarvitaan lisää matalan kynnyksen palveluita, erityisesti nuorille suunnattuja mielenterveys- ja päihdepalveluita.
- Tarvitaan monialaisen yhteistyön vahvistamista ja palveluprosessien yhtenäisyyden varmistamista sekä jalkautuvia palveluita ja nuorilähtöistä rinnalla kulkevaa työtettä.

1. Miten sosiaaliturvan kokonaisuutta (palvelut ja etuudet) tulisi uudistaa nuorten ja opiskelijoiden näkökulmasta? 2/2

- Selvitettävä tarvetta uudelle nuorisopoliittiselle toimenpiteelle, joka mahdollistaisi kokonaisvaltaisen tuen, arjenhallinnan vahvistamisen ja nuoritahtisen etenemisen ilman TE-toimiston sanktiointia.
- Työttömien työnhakijoiden oikeutta omaehtoiseen opiskeluun tulee parantaa.
- Aktivointisuunnitelmien tulee mahdollistaa osallistuminen myös toimiin, jotka eivät ole julkisia työvoimapalveluja tai sosiaali-, terveys-, kuntoutus- tai koulutuspalveluja, kuten järjestö- ja vapaaehtoistoiminta.
- Osaamisen osoittamista näytöissä työllisyyttä edistävissä palveluissa, esim. työpajalla, tulee edistää. TE-toimistojen tietämystä osaamisen osoittamisen käytännöistä tulee lisätä. Tällä hetkellä tarpeettomat selvityspyynnöt ovat aiheuttaneet turhaan etuuksien katkeamista.
- Järjestelmän tulee tukea nykyistä joustavammin ja nopeammin siirtymiä elämäntilanteesta ja statukselta toiselle. Tulojen ja etuuksien yhteensovittamista pitää parantaa. Moni nuori kokee, että on helpompi jatkaa toimeentulotuella, kuin ottaa talouden vaakalaudalle vieviä keikkatyötä vastaan.
- Etuuksien tasoerot ovat suuria, erit. toimeentulotuen ja opintotuen välillä. Tämä ei ole kannustavaa ja aiheuttaa monille nuorille esteen edetä opintoihin. Opintotuen tasoa tulee korottaa.

2. Miten työkyvyttömyysetuuksia tulisi edelleen kehittää, jotta ne tukisivat tarkoituksenmukaisella tavalla nuoria ja opiskelijoita, joilla on työ- tai opiskelukyvyn haasteita?

- Etuudelta toiseen siirtymistä on joustavoitettava, erityisesti sairauslomalta kuntoutustuelle siirryttäessä. Siirtymävaiheet tuottavat kuormittuneessa tilanteessa oleville nuorille lisäahdistusta, kun etuudesta ei ole varmuutta. Tämä on myös osalle nuorista este hakeutua palveluihin, ja he jäävät toimeentulotuelle.
- Tulee vahvistaa kannustimia osallistua osallisuutta edistävään toimintaan (esim. työpajatoiminta) omien voimavarojen mukaan myös eläkestatuksella oleville nuorille.
- Huomiota tulee kiinnittää niiden nuorten tukemiseen, joilla on työ- ja toimintakyvyn puutteita esim. mielenterveyteen liittyen, mutta niitä ei ole selvitetty eivätkä he ole kuntoutuksessa tai hoidossa, vaan työttömyysetuudella tai toimeentulotuella. TE-toimiston ja Kelan virkailijoiden mahdollisuuksia tunnistaa kuntoutustarpeita ja ohjata eteenpäin on vahvistettava.

3. Miten nuorten ja opiskelijoiden tarvetta turvautua toimeentulotukeen pitkäaikaisesti voitaisiin vähentää?

- Ensisijaisiin etuuksiin tarvitaan riittävä, nykyistä korkeampi taso.
- Nuoriin kohdistuvaa sanktiointia tulee vähentää työttömyysturvan puolella.
- Yksilöllinen tuki ja palvelut tulee kytkeä toimeentulotukeen nykyistä nopeammin. Kelassa on kiinnitettävä toimeentulotukea saavien tukea tarvitsevien nuorten tavoittamiseen erityistä huomiota. Kelan yhteistyötä etsivän nuorisotyön kanssa on vahvistettava.
- Sosiaalityön resursseja on lisättävä, jotta sosiaalityöntekijät ehtivät tavoittaa ja kohdata Kelan heille ilmoittamia yli 4 kk toimeentulotukea saaneita nuoria.
- Lisää henkilöstöresursseja ensisijaisten etuuksien käsittelyyn ja selvittelyyn TE-toimistoissa ja Kelassa.
- Tarvitaan vahvempia panostuksia aktiivisen työvoima- ja sosiaalipolitiikan palveluihin. Lisättävä myös moniammatillisia palvelutarvearvioita ja aktiivista ohjaamista palveluihin tämän perusteella. Nuorisolähtöisiä kuntoutus-, valmennus- ja työllistämispalveluita hyödynnettävä vahvemmin.
- Kannustinloukut pois: joustavammat ja paremmat kannustimet työhön ja opiskeluun.
- Huomiota myös ennaltaehkäisevään työhön. Koulunuorisotyöhön pitkäjänteiset resurssit ja oppilaitoksissa etsivän nuorisotyön ja koulunuorisotyön yhteistyötä vahvistettava.

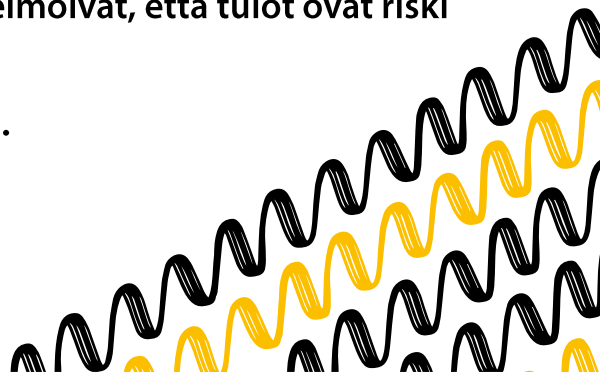

4. Millainen opintotukijärjestelmä turvaisi päätoimisen opiskelijan toimeentulon?

- Opintotuen korottaminen: minimitoimeentulon tasolle ja lainapainotteisuuden vähentäminen.
- Lainahyvitys aikataulussa valmistuneille on tarkoituksenmukainen ja sen prosenttiosuutta voisi edelleen nostaa.
- Vanhempien tulojen vaikutusta lievennettävä: tulo rajaa tulisi korottaa.

5. Miten nuorten ja opiskelijoiden asumisen tukemista pitäisi kehittää?

- Huomioitava korkeat asumiskustannukset. Kelan hyväksymää enimmäisasumismenojen tasoa pitää nostaa ja asumistukea korottaa.
- Asumistuki on sovitettava paremmin ja joustavammin yhteen muun etuusjärjestelmän ja tulojen kanssa. Asumistuki muodostaa usein yhden elementin kannustinloukuissa. Epävarmassa työmarkkinatilanteessa olevat nuoret voivat torjua tarjolla olevia töitä tai laiminlyödä työnhakua, koska laskelmoivat, että tulot ovat riski vakaalle asumistuella.
- Asumistukea yksilökohtaistettava. Opiskelijoiden tilannetta tasavertaistettava.
- Nuorille tarvitaan lisää kohtuuhintaisia asuntoja.

into

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA
TYÖPAJATOIMINTA RY

Kiitos!

Reetta Pietikäinen

reetta.pietikainen@intory.fi

050 374 9708

@intolaise
t

Into – etsivä nuorisotyö ja
työpajatoiminta

@intolaiset

A close-up, profile view of a woman with long, straight black hair. She is wearing a light pink, long-sleeved shirt. Her head is tilted downwards, and her eyes are looking down. The background is a plain, light-colored wall. The word "NAL" is overlaid in the center of the image in a bold, white, sans-serif font. Two thin white horizontal lines are positioned above and below the text.

NAL

TAUSTAA

TIEDOT NUORTEN ASUMINEN 2020 -TUTKIMUKSESTA, JOKA TOTEUTETTIIN OSANA NALIN, YMPÄRISTÖMINISTERIÖN JA OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HANKETTA

- Nuorten elämäntilanteet ovat keskenään hyvin vaihtelevia, ja nuorten määritelmä on laaja (18-29v.). Monet nuoret kuuluvat sosiaaliturvan silmissä useampaan “kategoriaan”, ja elämäntilanteet muuttuvat nopeasti. Nuoriin kuuluu paljon opiskelijoita, mutta myös työssäkäyviä sekä toimeittomia henkilöitä.
- 18-23-vuotiaat muuttavat kaikista eniten, tässä ikäryhmässä 180 000 muuttoa vuodessa ja 55% muuttaa vuosittain.
- Nuorten yksin asuminen kaksinkertaistunut 90-luvulta, nyt luku 47%. Yksin asuvilla vuokrataakka on kaikista suurin.
- 38% vanhempien luona asuvista pelkää, että ei tulisi taloudellisesti toimeen, jos muuttaisi omilleen. Uudellamaalla 45% asuntoa etsineistä koki vuokratason suureksi ongelmaksi.
- Aiempaan verrattuna (Nuorten asuminen 2014) tutkimukseen vastanneiden vuokra-asukkaiden keskikustannus on kasvanut 10 prosenttia ja omistusasunnossa asuvien keskikustannus puolestaan pienentynyt 8 prosenttia. Samaan aikaan vuokralla asuminen on yleistynyt.
- Neljännes yksin asuvista sanoo selviytyvänsä asumismenoista erittäin tai melko huonosti.

NAL

TAUSTAA

”Joka kolmas nuori kokee asuntoihin liittyvät huolet merkittävänä, ja tästä huolimatta asumismenoista sanotaan selvittävän hyvin. Tulot riittävät hyvin asumiseen, mutta asioista on myös jouduttu tinkimään. Puolet lapsuudenkodin ulkopuolella asuvista sanoo tinkineensä muusta elämästä selviytyäkseen asumiskuluista, neljä kymmenestä työskentelee opiskelun ohella ja neljä kymmenestä on myös turvautunut sukulaisten apuun. Joka kolmas on ottanut lainaa. Kaksi kolmesta on tehnyt tarkkoja laskelmia tehdessään asumisvalintoja.”

OTE NUORTEN ASUMINEN 2020 -TUTKIMUKSESTA, JOKA TOTEUTETTIIN OSANA NALIN, YMPÄRISTÖMINISTERIÖN JA OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HANKETTA

NAL

MITEN SOSIAALITURVAN KOKONAISUUTTA TULISI UUDISTAA NUORTEN JA OPISKELIJOIDEN NÄKÖKULMASTA?

- **Selkeä sosiaaliturvan kokonaisuus on prioriteetti.** Nuoret opettelevat hoitamaan omia asioitaan, ja etenkin monimutkaisemmissa tilanteissa joillain nuorilla ei ole voimavaroja tai taitoja hoitaa omia asioitaan. Käsittelyn tulisi olla yhä nopeampaa, jotta käsittelyajat vastaisivat paremmin nuorten tarpeisiin. Jo kuukauden odotusaika voi kaattaa nuoren talouden ja aiheuttaa pitkäaikaisia ongelmia.
- **Omatyöntekijän** mahdollisuutta tulisi hyödyntää laajemmin ja nuoria tulisi tiedottaa siitä mahdollisuudesta.
- **Ennakoitavuus on tärkeää**, koska nuoret tarvitsevat ennen kaikkea vakautta ja kykyä luottaa heitä kannatteleviin järjestelmiin. Yhden tukityypin hyödyntäminen useammassa tilanteissa parantaisi ennakoitavuutta ja palvelisi paremmin nopeasti muuttavassa elämänvaiheessa.
- **Elatusvelvollisuus ei ole nykypäivää.** Sosiaaliturva ei saisi ohjailta ihmisten parisuhteita, tai asettaa ihmissuhteita niin tiukkoihin raameihin. Tällä hetkellä ruokakuntakohtaisuus johtaa esim. kahden asunnon pitämiseen ja altistaa pahimmassa tapauksessa taloudelliselle hyväksikäytölle. Yksilökohtainen sosiaaliturva tukisi itsenäistymistä ja antaa nuorille valmiuksia pitää huolta omasta taloudestaan.

NAL

MITEN NUORTEN JA OPISKELIJOIDEN ASUMISEN TUKEMISTA TULISI KEHITTÄÄ? 1/2

- Yksinasuvilla on iso vuokrataakka, ja tämä korostuu etenkin pääkaupunkiseudulla. Yksin asuvien on erittäin vaikea löytää kohtuuhintaisia asuntoja Helsingistä, varsinkin jos ei ole oikeutettu hakemaan opiskelija-asuntoa. Yksin asuminen on kuitenkin kokoajan yleisempää ja tukien tulisi vastata paremmin yksinasuvien tarpeisiin.
- Asumistuki mahdollistaa monille opiskeleville ja työssäkäyville nuorille isoissa kaupungeissa asumisen, ja heistä koostuu myös merkittävä työvoima alueille. On tärkeää, että tukijärjestelmässä säilyy sellainen osa, joka tukee myös sellaisten ihmisten asumista, jotka eivät saa muita sosiaalietuuksia.
- Asunnottomuuden ennaltaehkäisemisen kannalta on tärkeää mahdollistaa vuokravelkojen sekä takuuvuokrien kattaminen täydentävillä tuilla.
- Itsenäistyminen tulisi nähdä varteenotettavana syynä saada tukea vuokravakuuteen.

NAL

MITEN NUORTEN JA OPIKELIJOIDEN TARVETTA TURVAUTUA TOIMEENTULOTUKEEN PITKÄAIKAISESTI VOITAISIIIN VÄHENTÄÄ? 2/2

- **Kokonaisvaltaisempi palveluohjaus** nuorille toimeentulotuen pitkäaikaisille käyttäjille. Usein taustalla on keskeytyneet opinnot, työttömyys, päihdeongelmat, mielenterveysongelmat tai ylipäättään syrjäytyneisyys. Nämä nuoret kaipaavat etenkin sitä, että heidät kohdataan ja että he saavat henkilökohtaista tukea valintojen tekemiseen. Kukaan nuori ei saisi jäädä palvelujärjestelmässä väliinputoajaksi.
- **Ennakoivampi ote palvelujärjestelmässä**, sillä riittämätön tuki varhaisessa vaiheessa tulee näkymään koko elämän ajan. Tärkeintä on ohjata nuoria opintoihin tai työelämään, jotta he saisivat valmiuksia pärjätä itsenäisesti. Ohjauksen pitäisi olla jotain muuta kuin tukien ehtojen kiristyminen, sillä taustalla on usein laajempi palvelun ja tuen tarve, joka ei ratkea sosiaaliturvan keinoilla. Järjestelmässä on myös huomattavaa alikäyttöä, jopa 20-60% toimeentulotukeen oikeutetuista ei hae tukea (Sosiaaliturvakomitean julkaisuja 2021:1). Ongelmat ovat siis laajempia kuin mitä näemme sosiaaliturvan tilastoista.

A close-up photograph of a woman with dark, wavy hair holding a pink paper airplane. She is looking directly at the camera with a slight smile. The paper airplane is held in her right hand, pointing towards the top left of the frame. The background is a plain, light-colored wall.

K I I T O S !

NAL